

Het openbaar onderwijs bijzonder of het bijzonder onderwijs openbaar?

2017 is niet alleen het jaar van de verkiezingen, maar ook het jaar waarin de vrijheid van onderwijs 100 jaar deel uitmaakt van onze Grondwet. Daarom, en omdat de vrijheid van onderwijs een thema is dat in verkiezingstijd meestal wel aan de orde komt, legden we een aantal stellingen voor aan twee belangenbehartigers die er elk op hun manier voor staan. Aan het woord: Wim Kuiper, voorzitter van Verus, Vereniging voor katholiek en christelijk onderwijs en Hans Teegelbeckers, de nieuwe directeur van VOS/ABB, Vereniging van Openbare en Algemeen Toegankelijke Scholen.

Wim Kuiper

Hans Teegelbeckers

Wat ziet u als de belangrijkste verworvenheid van 100 jaar grondwettelijke vrijheid van onderwijs?

Wim Kuiper: “Gratis onderwijs dat bij je past! Ouders en leerlingen hebben een keus uit diverse scholen die allemaal door de overheid bekostigd worden. Een keus voor bijzonder onderwijs op levensbeschouwelijke of pedagogische grondslag is dus niet duurder dan de keus voor openbaar onderwijs. Daardoor kennen wij in ons land geen elitescholen; de keuzevrijheid is er voor iedereen. Het feit dat er concurrentie is tussen scholen, leidt over de hele linie tot een hoge onderwijskwaliteit. En we houden de overheid op gepaste afstand.”

Hans Teegelbeckers: “De maatschappij van nu is niet meer te vergelijken met die van toen. De verzuiling bestaat bijna niet meer, er zijn nog maar heel weinig ouders die een school kiezen op basis van hun godsdienst. Ik spreek dus niet meer van een verworvenheid, maar van een restant uit een voorbij tijd, dat bovendien ongewenst is, omdat het segregatie in stand houdt en daarmee bijdraagt aan ongelijkheid en polarisatie. Je ziet dat ouders kiezen voor scholen met ons soort mensen, waardoor kinderen uit verschillende groepen elkaar niet ontmoeten.”

Door de professionalisering van schoolbesturen zijn ouders allang niet meer de drager van de vrijheid van onderwijs. Hierdoor is de vrijheid van onderwijs een lege huls geworden. Wat vindt u van die stelling?

Wim Kuiper: “Het bijzonder onderwijs is van de school als gemeenschap. Besturen, schoolleiding, ouders en leerlingen, de leraren en het niet-onderwijzend personeel zijn allemaal dragers van de school en bepalen samen hoe de school functioneert. Het is maar de vraag of de school ooit echt helemaal van de ouders is geweest. Er zijn wel verschuivingen in de machtsverhoudingen, maar de essentie is: scholen zijn niet van de overheid maar van de samenleving.”

Hans Teegelbeckers: “Een professioneel schoolbestuur heeft oog voor de inbreng van alle stakeholders en stelt ouderbetrokkenheid centraal, ook als het gaat om de identiteit van de openbare school. Dat betekent dat de school een eigen aanbod heeft op het gebied van godsdienst en levensbeschouwing dat aansluit bij de populatie van de school, vanuit de actieve pluriformiteit van het openbaar onderwijs. Misschien hebben ouders niet meer de rol die ze vooral in schoolverenigingen van bijzondere eenpitters hadden, maar de professionalisering van de schoolbesturen zet ouders absoluut niet buitenspel.”

Nog eens 100 jaar vrijheid van onderwijs?

Wim Kuiper: “Ons stelsel speelt goed in op de diversiteit in de samenleving. Dat er iets te kiezen valt en dat scholen zich moeten richten naar de vraag van ouders en leerlingen, levert een stelsel op dat zich flexibel weet aan te passen aan ontwikkelingen in de samenleving. Dat stelsel kan zeker ook de volgende 100 jaar mee. Natuurlijk zijn er zaken die niet optimaal zijn, maar verbetervoorstellen leveren gewoonlijk weer nieuwe nadelen op. Het betere is dan de vijand van het goede.”

Hans Teegelbeckers: “Nee, niet nog eens 100 jaar onderwijsvrijheid op grond van wat er in 1917 is afgesproken. Het is een ander tijdperk dat vraagt om een moderne visie op de inrichting van het onderwijs. Samen met de Vereniging Openbaar Onderwijs hebben wij in *School!Gids*¹ een voorstel gedaan om het artikel te herschrijven, zonder onderscheid tussen openbaar en bijzonder onderwijs. We willen geen rooms-katholieke, protestants-christelijke, openbare of wat voor scholen dan ook, we willen alleen maar scholen met goed onderwijs, van en voor iedereen.”

De staatssecretaris verwacht dat acceptatie van het wetsvoorstel Meer ruimte voor nieuwe scholen ertoe zal leiden dat het scholenbestel een betere afspiegeling wordt van de voorkeuren van ouders. Verwacht u dat ook?

Wim Kuiper: “Ook de voorstanders van dit wetsvoorstel geven toe dat er niet veel meer ruimte voor nieuwe scholen zal ontstaan als de wet van kracht wordt. Bovendien zijn ouders in hele hoge mate tevreden over het huidige scholenaanbod. Er is dus geen sprake van een groot probleem op dit punt.”

Hans Teegelbeckers: “Richtingvrije scholenplanning is een goed punt, maar het is geen goed idee om op basis van relatief nieuwe levensbeschouwelijke overtuigingen bijzondere scholen te stichten. Willen we straks weer aparte jongens- en meisjesscholen omdat bepaalde religieuze stromingen dat wensen? In het wetsvoorstel schuilt het gevaar dat we verder gaan verzuilen, met het gevolg dat kinderen van bepaalde levensbeschouwelijke, religieuze of maatschappelijke stromingen in hun school geen andersdenkenden meer ontmoeten. Juist de ontmoeting met respect en aandacht voor diversiteit is een sterk punt van het openbaar en algemeen toegankelijk onderwijs. Ik heb het over algemeen toegankelijk, want daar heeft de staatssecretaris het nooit over. Algemene toegankelijkheid voor alle scholen is wel het minste wat we nu eindelijk eens moeten gaan regelen. Het past niet meer in de huidige samenleving dat je kinderen uitsluit op basis van het geloof van hun ouders!”

Wat ziet u als de belangrijkste rol van interne toezichthouders als het gaat om identiteitsvragen?

Wim Kuiper: “Interne toezichthouders zouden zich meer bezig moeten houden met toezicht op de wijze waarop de school zijn eigen visie, missie, kernwaarden, kortom identiteit, handen en voeten geeft. Daag scholen uit duidelijk te maken waar ze voor gaan en staan en bevrage ze op de wijze waarop ze dat in de praktijk waarmaken. Dat is een essentieel onderdeel van toezicht houden op onderwijskwaliteit.”

Hans Teegelbeckers: “De raad van toezicht moet oog hebben voor de naleving van de identiteit van de openbare school zoals die in de statuten is opgenomen. Het karakter van de openbare school is bovendien in de onderwijswetten vastgelegd. Dat moet dus in het toezichtkader worden opgenomen en daar moet ook naar worden gehandeld. Ik noem dat expliciet openbaar onderwijs. De openbare identiteit op basis van de kernwaarden die VOS/ABB met de leden heeft vastgelegd is geen papieren werkelijkheid, maar moet merkbaar, zichtbaar en voelbaar zijn!”

¹ School!Gids is een uitgave van VOS/ABB en de Vereniging Openbaar Onderwijs uit 2014 met een herdruk in 2016 over het concept School!
Zie: <https://www.vosabb.nl/schoolgids-over-onderwijs-zonder-denominaties/>